

(3). Ὑπάρχει ἐθνικὴ παράδοσις, ὅτι ὅπως ἡ Πόλις πάρθηκε τελευταία ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἔτσι τελευταία θὰ παρθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας.

(4). Ὁ Πλάταγος εἶνε τοποθεσία μέσα στὰ Γιάννινα ὅπου ἄπλωρε καὶ ὑπάρχει ἕνας πλάταγος καὶ ὅπου ἐκρημοῦσαν ὄσους ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτες ἐπιαναν οἱ Τούρκοι.

(5). Τογγέλια—ἀρπάγαί ὅπου ἔρογγαν τοὺς κατάδικους, ὄσους ἤθελαν νὰ τηωρήσουν μὲ τρομερὴ ποινὴ θανάτου. Ἔταν ἕνα πηγάδι γεμάτο σιδερένιες ἀρπάγες ἀπὸ τὸ στόμο ὡς τὸν βυθὸ του, ἢ μὴ πλευρὰ τοῦ φρουρίου ἀπὸ ἀπάνω, ὡς κάτω στὴν λίμνη.

(6). Κάτρο λέγεται τὸ φρούριο τοῦ Γιαννίνου, βυ-

ζαντινὸ κτίσμα, καὶ ἐπιδιορθωμένο κατὰ τοὺς Τούρκοὺς χρόνους.

(7). Μουσελλίμης—διοικητὴς μικροῦ μέρους (ἐπαρχος).

(8). Ζουλαταῖοι, ἱστορικὴ Σουλιώτικη οἰκογένεια, τῆς ὁποίας ἕνας κλάδος εἶταν καὶ στὴν Πάργα.

(9). Στὴν ἐπαρχίᾳ Κουρμέντων, 6 ὥρες δυσμικὰ ἀπὸ τὰ Γιάννινα εἶνε χρισμένο ἕνα μικρὸ χωριὸ Μικρὸ Σούλι καὶ Σουλιώπουλο λεγόμενο, ὅπου ἐμελλε νὰ γείνη ὁ συνουκισμὸς τῶν Σουλιωτῶν.

(10). «Ἐνα βουβαλοπέτσι τόπος», τόπος, ἔκτασις, ὅση μπορεῖ νὰ περικλεισθῇ μὲ λεπτὸ λωρὶ ἐνὸς βουβαλοπετσιοῦ.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

Ἡ ἐλγά, ὁ τζιτζικας καὶ ἡ κουκουβάγια, τὰ τρία πανάρχαια τοῦ τοπικισμοῦ σύμβολα, ἔλαβον εἰς τὸν δρόμον τῶν αἰώνων πολὺ διαφοροτικὴν τύχην, ἀπαράλλακτα ὅπως τρεῖς παιδικοὶ φίλοι, ποῦ ἕστερα χωρίστηκαν, καὶ ὁ ἕνας ἔγεινε γεωργοκτηματίας, ὁ ἄλλος βιολιτζῆς καὶ ὁ τρίτος φυγόδικος.

Α'. Η ΕΛΓΑ

Ὡ, ἡ ἐλγά! τὸ σύμβολον τῆς νίκης τῶν εἰρηνικῶν ἀγώνων καὶ τῆς εἰρήνης τῶν φονικῶν πολέμων, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Ἑρεχθίδος, ὅπου τὴν ἐφύτευσεν ἡ θεία τῆς Παρθένου χεῖρ καὶ τῆς ἐχάρισε τὴν ἀθανασία — διότι ἐπ' ἀπειρον ἀναγεννᾶται — ἐξηπλώθη εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπετέλεσε τὸ ἱερὸν ἄλσος, τὸν αἰωνόβιον ἐλαιῶνα, τὸν ὅποιον, εἰς τὸ πείσμα Ποσειδῶνος, κινεῖ ἡ Ἀθηνᾶ, ὁσάκις καὶ αὐτὸς κινεῖ τὸ κύματά του.

Ὡ ἡ ἐλγά! ποῦ προσφέρει εἰς τὰς Ἀθῆνας δρόσον καὶ ὕγιαν καὶ τροφήν καὶ θερμάνει, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας ἀνεπαύθησαν οἱ μεγαλοφύεστατοι τῶν δημιουργῶν καὶ οἱ κτηνωδέστεροι τῶν καταστροφῶν. Ποσάκις ἄρα γε αἱ κατασκηνώσασαι ὄρδαὶ δὲν ἠσθάνθησαν τοῦ οἴκτου τὰς τύψεις, ὅταν διὰ μέσου τῶν θαλλῶν διεβλεπον τὰ στοιχειωμένα τῆς Ἀκρυπύλεως μάρμαρα...

Ὡ ἡ ἐλγά! ποῦ μὲ τοὺς χυμούς της ἐξηγόρασε παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τὰ προνόμια τῆς πολέως καὶ δὲν ἐμίανεν αὐτὴν τοῦ Πασσᾶ ἡ ποδάρρα...

Ἦστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια, οὔτε ἡ θαλίᾳ τοῦ τοπικοῦ ιδιώματος δὲν θὰ διαλαλῇ πλέον ποῦ εἶνε τὸ σπιτικὸ κρασί. Θὰ λείψουν ἡ θρούμπαις, καὶ τῆς ἄρμης καὶ ἡ τσαμισταίς, πικιλίαι τῆς παρασκευῆς τῶν καρπῶν της προαιώνιοι, ἀφ' ὅτου ὡς δρύππαι καὶ ἀλαῆδες καὶ θλασταὶ διεφθμίζοντο... ἀφοῦ ἀπὸ τώρα ἔλειψαν τοῦ Δεσπότη ἡ διαλεχταὶς κολυμπάδες!

Ἐρρημος εἶνε πλέον ὁ μικρὸς καὶ ὁ μεγάλος γῦρος τοῦ γλαυκοῦ ἐλαιῶνος, ὅπου ἀναγαλλιάζετο ἡ πραγματικὴ ἀριστοκρατία τῶν περασμέ-

νων χρόνων... Σήμερα ὁ κρότος τοῦ τσεκουριοῦ σημαίνει ρυθμικῶς μίαν ἀκμὴν ποῦ περνᾷ, καὶ κατακρευεργεῖ, καὶ ἐξυπνώνει διὰ πρόσκαιρον κέρδος, χωρὶς νὰ βρισκεται ἕνα ἀριστερὸ χεῖρ νὰ πιᾶσῃ ἀπὸ τ' αὐτὶ καὶ ἕνα δεξιὸ ἀπ' τὸν λαιμὸ τὸν κτηνώδη νομέχ καὶ νὰ τοῦ φωνάξῃ: «Ἐἶνε τὸ ἄλσος ἱερὸν καὶ σεμνὴ ἡ ἐλγά. Τρῶγε τὸν καρπὸν καὶ βράζε τὸν χυμὸν της, ζῶον, ἀλλὰ δὲν σοῦ ἀνήκει τὸ σῶμα τὸ εὐγενές... Ἡ γενιὰ τῆς ἐλγᾶς αὐτῆς ἐγνώρισε τὴν Ἀθηνᾶν καὶ σὺ δὲν ξέρεις οὔτε ἀπὸ ποῦ κρατεῖ ἡ σκούφια σου».

Β'. Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Τὸ κακὸν ποῦ ἔπαθε ἡ Κουκουβάγια, τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς πουλί, δὲν τὸ ἔπαθαν οὔτε οἱ Ἁγιοί μας, τοὺς ὁποίους βλασφημοῦν εἰς τοὺς δρόμους καὶ λατρεύουν εἰς τὰς εἰκόνας τῶν διότι, ἐνῶ φιγουράρει μαρμαρωμένη εἰς κτίρια, τυπωμένη εἰς τὰ χαρτιά τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ κεντημένη εἰς τὰ διάφορα καπέλα μαθητῶν καὶ ὑπηρέτων τῶν σορῶν καθιδρυμάτων, ὑφίσταται πόλεμον ἐξοντώσεως, καταδιωκομένη σὲν φυγόδικος, ἀπὸ κυνηγούς, ἀπὸ παιδιὰ, ἀπὸ πουλιὰ τῆς ἡμέρας, καὶ ἀπὸ πᾶν ἐν γένει τὸ ὅποιον δὲν εἶνε κουκουβάγια ἀκόμη καὶ εἰς τὰ μωρὰ παιδάκια χρησιμεύει ὡς διασκεδάσις, καὶ χτυποῦν τὰ χεράκια τους ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν, ὅταν ἡ μητέρα τους πιάνῃ τὴν κουκουβάγια ἀπὸ τὰ κεντρικὰ πούπουλα τοῦ κερκλιοῦ της καὶ τὴν σηκῶν ἤψηλὰ τραγουδοῦσα:

Κουκουβάγια ροδιῇ
πῶς κοιμᾶσαι μοναχῇ;
Δὲν κοιμᾶμαι μοναχῇ,
ἔχω ἄνδρα καὶ παιδί.

Αὐτὴ δὲ, μὲ τὰ πόδια κρεμασμένα καὶ κολημένα στὸ σῶμά της, οὔτε ἀποπειράται κἄν νὰ ἀπαλλαγῇ, ἀλλ' εὐθυτενῆς, σὲν στρατιώτης τῶν βορείων κλιμάτων, ταλαντεύεται ἡμικυκλικῶς καὶ ρυθμικῶς σὲν ἰδιορρυθμίου καὶ μυστηριώδους ὁρολογίου ἐκκρεμές... Πιστεύει ἄρα γε, ὅτι ἐκ-

τελεί καθήκον; εύρίσκει και αυτή τό πράγμα διασκεδαστικόν, ἢ ὡς γησιᾶ ἀριστοκράτις περιφρονεῖ τοὺς ἐχθρούς της καὶ ὑφίσταται ἀγογγύστως καὶ ἀπαθῶς τό μαρτύριον;

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκμήν ἑτῶν, ὁ περιπατῶν τὸ βράδνυ - βράδνυ εἰς τοὺς περὶ τὴν Ἀκροπολιν χώρους, συνήντα κάποτε καὶ ἀγλαῦκας εἰς Ἀθήνας»· τώρα ὅμως φοβαῖμαι ὅτι οὔτε ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως — ὅπου αἱ κρτ' εὐθείαν ἀπόγονοι — δὲν θὰ σώζεται πλέον καμμιά. Καὶ θὰ χρειασθῆ ἴσως ἐκκλησίαι πρὸς τοὺς φύλακας, ὅπως μετ' εὐλαβείας προστατεύσουν, ἐὰν σώζεται ἀκμήν, κανὲν ζευγος, διότι ἡ κακηκβίζουσα γλαυξ — ἐξ οὗ καὶ κουκουβάγια — εἶνε τὸ μόνον ἐμψυχον ὄν, κατὰ τοῦ ὁποίου, ἐπειδὴ δὲν ἐγκατέλιπε τὰς Ἀθήνας, οὐδὲ συνεχρωτίσθη πρὸς ἄλλας φυλάς, οὐδεμία ἐκσλαμιστικὴ συμφορατρία τοῦ Φαλαμειρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δύναται νὰ ἀκουσθῆ.

Ἐνθυμοῦμαι ἓνα βράδνυ εἰς τὸ Ὀλυμπεῖον. Ἀπὸ τὸ χαλασμένο κελλὶ τοῦ Στυλίου ζεπέταξε σκοτεινὴ καὶ βαρεῖά μιὰ κουκουβάγια, καὶ ἀφοῦ ἐκάθησε διαδοχικῶς εἰς τοὺς δύο ἀπομεινωμένους στύλους, κατόπιν κατήλθεν εἰς τὸν πεσμένον, ὡς νὰ ἤθελε νὰ διαβάσῃ τὸ περιφρῆμον τετραστίχον διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀγρίας τοῦ Ὀκτωβρίου νυκτός, ἢ τὴν ἄλλην προσφώνησιν νεωτέρου λογίου:

«Ὡ στύλε, στύλε, προσάκις ἐρρέμβασα ἐπὶ σέ!»

Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέταξε μὲ ὄλην της τὴν δυνατὴν ταχύτητα, ὡς νὰ ἐφοβῆθη ἐνθυμηθεῖσα τὸν δαιμονιώδη θόρυβον τοῦ ἀντιφρονούντος ὄχλου, ὅταν ποτὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κιονοκράνου (ὅταν ὁ στύλος πίπτῃ τὸ κιονόκρανόν του κατατᾶ νὰ εἶνε βᾶθρον) ἠγόρευον συγχρόνως, ὁ ὑποψήφιος καὶ ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας, .. καὶ ἀφοῦ διέγραφεν ἐπὶ τοῦ μαύρου ὀρίζοντος ἓνα κύκλον μυστηριώδη, σὰν τὸν μαγικὸν κύκλον τῆς Σολωμονικῆς, ἐκάθησεν εἰς τὸ μικρὸν ἀέτωμα τῆς πόρτας τῆς Βασιλοπούλας, τὴν ὁποίαν βεβαίως ἐκ παραδόσεως θὰ ἐγνώριζεν ὡς Ἄϋρον τοῦ Ἀδριανοῦ»· ἐκεῖ ἔκαμε σατυρικοτάτας ἐπὶ τόπου ἀναπνῆσεις, ἐλεεινολογοῦσα, φαίνεται, τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου καὶ τῆς δόξης του, ἀφοῦ οὔτε τοῦ Θησέως οὔτε τοῦ Ἀδριανοῦ ἢ πόλις ὑπάρχει πλέον καὶ σώζεται μόνον ἡ λεγομένη πύλη του!... Τέλος διωλίσθησε πρὸς τὴν ἀριστερὰν ἄκραν τοῦ ἀετώματος, ἀνοίξε τὰ φτερά της, ἔλαθε καλλιτεχνικωτάτην στάσιν, καὶ ἔμεινεν ἔτσι ἀκίνητη, σὰν νὰ ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθῆ λέγουσα: ἌἘδῶ, ὁ γλύπτης ἔπρεπε νὰ βάλῃ μιὰ κουκουβάγια. Νὰ με λοιπόν!»

Ὁ Τζιτζίκας ἀκμάζει καὶ πολλαπλασιάζεται καταπληκτικῶς·

σὲ ἓνα κλαρὶ ψηλά, ψηλά καβάλα

(κατὰ τὸν ἀναλαβόντα ἄλλοτε τὴν ὑπεράσπισιν του κατὰ τῶν συκοφαντιῶν, ὅτι ἐζητιάνεψε στάρι ἐνῶ αὐτὸς τρέφεται μόνον μὲ τὴν δροσιὰ)

πρωὶ καὶ μεσημέρι, δὲν ρωτᾶ, γλεντᾶ
κ' ἔταν παρὰ δὲν δίνεργιὰ δλα τᾶλλα.

Ζῆ λοιπὸν καὶ ἀκμάζει καὶ ὁ ἀγέτας καὶ τὸ καλομαῖον τεττιγόνιον τῆς ἀρχαιότητος, τὸ ὁποῖον ἓνα μεσημέρι καὶ τὸ τοῦ Ἰουλίου μὲ τὸ παρατεταμένον καὶ λεπτόν σ... σου δίδει τὴν ἰδέαν ὅτι ὑπὸ τὸ φοβερόν λιοπύρι καὶ τὸν χαλκοῦν οὐρανόν, βράζει καὶ ἐξατμίζεται ἡ γῆ τῆς Ἀττικῆς. Ἀλλὰ πῶς νὰ ὠνομάζετο ἀρά γε ὁ στενόμακρος ἐκεῖνος βραδύφωνος καὶ βαθύφωνος τζιτζίκας τῆς καρδιάς καὶ τῆς ἐλπίδος, ποῦ τραγουδεῖ ἔως νὰ ἔβγῃ ἡ νυχτερίδα καὶ πολλακίς ἔως ν' ἀποσυρθῆ αὐτὴ εἰς τὴν πρώτην κραυγὴν τοῦ Γκιώνη!;

Ὡ, αἱ μυριάδες τῶν τζιτζίκων, μεθυμένοι ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ὅταν χαλοῦν τὸν κόσμον εἰς τῆς λευκαῖς τοῦ Πειραιῶς, τῆς Μπαράγγας τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Ὁθωνος! ἐκεῖ, κυρίως ἐκεῖ ὅπου ὁ Βουαρὸς ἀξιωματικὸς ἐριππος, προσφέρει ἐν ῥόδον ἀπὸ τὰ πίσω τῆς ἀμάξης πρὸς μίαν κυρίαν, τῆς ὁποίας τὸ μὲν σῶμα εἶνε χαμῆνον ἐντὸς τῆς ἀμάξης, τὸ δὲ κεφάλι ἐντὸς τοῦ καπέλου!... ἐνῶ δεύτυχῆς στρογγυλοπαχούτσικος σύζυγος κοιμάται, ὡς θέλει ἡ παλκιὰ τοιχογραφία τῆς Μπαράγγας.

Ἐκτὸς ὀλίγων, ποῦ τοὺς πιάνουν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ φτερό, διὰ νὰ φωνάζουν περισσότερο, πρὸς δικαίωσιν τῆς παλαιᾶς παροιμίας, κατὰ τὰ ἄλλα, οἱ μεγάλοι ἰδίως τζιτζίκαι — διότι τοὺς μικροὺς ἐξακολουθοῦν βέβαια νὰ τοὺς κνηγοῦν τὰ πουλιὰ — ζοῦν ἀκινδύνως καὶ ἀσφαλῶς. Μάλιστα, οἱ παλαιεὶ οὗτοι ὑποφῆται τῶν Μουσῶν καὶ τῆς αὐτόχθονος ἀριστοκρατίας τὸ προαιώνιον γνῶρισμα, εἶνε εὐτυχέστεροι τώρα, διότι οἱ πρόγονοὶ μας φαίνεται ὅτι κάποτε-κάποτε τοὺς ἔτρωγαν ὡς ὀρεκτικόν — ἀναστομώσεως χάριν — ἐνῶ ἡμεῖς οὔτε τοὺς ἐγγίζομεν, ἀν δὲ ἔλθῃ ποτὲ ἡμέρα ποῦ θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ τοὺς φᾶμε, θὰ τὸ θεωρήσουν μεγάλην τιμὴν των, διότι δὲν θὰ εἶνε ὀρεκτικόν πλέον, ἀλλὰ τὸ μόνον καὶ κύριον φαγητόν μας.

Δ. ΓΡ. Κ.

